

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Gesellschaft und Recht

Maarseveen, H. van

Citation

Maarseveen, H. van. (1981). Boekbespreking van: Gesellschaft und Recht. *Acta Politica*, 16: 1981(4), 561-561.

Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3452235>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3452235>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

'heersende opinies', de gecorrumpeerde sociale instituties, de gecorrumpeerde sociale werkelijkheid.

De 'Emile' van Rousseau kan nog altijd bijzonder waardevol zijn voor heden-daagse politicologen, die belang stellen in vraagstukken van educatie en socialisatie. Bestudering van dit werk kan bijdragen tot bezinning op conceptuele problemen, die in het deelgebied politieke socialisatie sinds het ontstaan in de jaren zestig aanleiding hebben gegeven tot verwarring: het onderscheid tussen directe en indirecte politieke socialisatie, tussen indoctrinatie of manipulatie en overdracht of ontwikkeling, tussen politieke socialisatie als systeemfunctie en als functie voor het individu.⁶ De actualiteit van Rousseau's opvoedkundige denkbeelden ligt niet zozeer in de antwoorden die hij formuleerde, als wel in de vragen die hij zich stelde, of die hij tenminste vermoedde.

J. N. M. Charmant

Noten

1. Deze uitgave voert ten onrechte het predicaat 'onverkort', omdat boek V niet is opgenomen. De vertaling is van S. H. ten Cate, herzien door de in zijn tragische levensloop nauwelijks voor Rousseau onderdoende Dante-vertaler en utopist J. K. Rensburg.
2. Een formulering van Sartre, door Beerling aangehaald in zijn voorwoord. R. F. Beerling, *Het cultuurprotest van Jean-Jacques Rousseau*, Deventer, 1978.
3. Zie bijv. Beerling, *op. cit.*, pag. 232; afgezien van de materiële voorwaarden voor een meer dan twintig jaar durende opvoeding, die ver buiten het bereik lagen van de arbeidende klasse, was Rousseau van mening dat de armen zo'n opvoeding niet nodig hadden, omdat zij enerzijds minder gecorrumpeerd zijn dan de rijken en anderzijds door de 'noodzaak' van hun omstandigheden worden opgevoed en niet door 'opinion'.
4. Rousseau's denkbeelden op dit punt zijn te vinden in: 'Considérations sur le gouvernement de Pologne' en 'Economie politique'.
5. Cf. weglatingen op pag. 64.
6. Zie bijv. het nog altijd actuele artikel van F. I. Greenstein: 'A note on the ambiguity of "political socialization": definitions, criticisms, and strategies of inquiry', in: *Journal of Politics* 32 (1970), blz. 969-78.

Reinhold Zippelius, *Gesellschaft und Recht, Grundbegriffe der Rechts- und Staatssoziologie*, Verlag C. H. Beck, München 1980, 157 pag.

Een verwarrende verzameling citaten en parafrases van een zeventigtal sociologen, politicologen en juristen. Maar wel zodanig gerangschikt en gepresenteerd dat het een eigen, lopend verhaal lijkt. Een korte uiteenzetting van wat sociologen over wetenschapsbeoefening hebben gezegd, wordt gevolgd door een zestal kleine pagina's over de verhouding tussen sociologie en recht, waarin het niet altijd duidelijk is of met recht bedoeld wordt rechtswetenschap dan wel geldend recht. Beschouwingen over normatieve elementen in de samenleving en de functies van het recht ten aanzien daarvan vormt een derde deel. De sociale factoren die inhoud en effectiviteit van het recht bepalen, worden in een vierde hoofdstuk aangestipt waarna besloten wordt met een uiteenzetting van enkele theorieën over sociale verandering.

Ik vind het maar een raar, oppervlakkig boekje, zonder een duidelijke systematiek, vaak ook onnauwkeurig refererend. Net of er wat planken over rechtssociologie en rechtspoliticologie uit de eigen boekenkast zijn samengevat zoals het toevalig uitkwam. Wel bruikbaar om een enkel ding snel op te zoeken, maar af te raden voor studenten, hoezeer ook leesbaar Duits.

Henc van Maarseveen

Robert Abrams, *Foundations of Political Analysis. An Introduction to the Theory of Collective Choice*, Columbia U.P., New York 1980, pp. 351

De theorie van de collectieve keuze-processen heeft haar oorsprong in de micro-en welvaartseconomie, als we althans de eerste aanzetten van wiskundigen in de 18e en 19e eeuw even vergeten en het werk van Arrow, Black, Downs en von Neumann & Morgenstern uit de jaren '40 en '50 van deze eeuw als werkelijk startpunt nemen. Het is echter niet verwonderlijk dat gezien de aard van het kenobject sindsdien meer en meer politicologen zich met de ontwikkeling van deze theorie zijn gaan bezighouden. Het is en het blijft desalniettemin een terrein waar economen en politicologen elkaar zullen blijven ontmoeten.

Het doet vanuit dit oogpunt dan ook wat vreemd aan dat Robert Abrams blijkens de titel van zijn hier te bespreken boek meent deze theorie tot hoeksteen van de politieke analyse te moeten bestempelen. Enerzijds lijkt het moeilijk te verdedigen dat politieke analyse of politicologie in essentie alleen de theorie van het collectieve keuze-proces omvat; anderzijds zou men met evenveel recht kunnen stellen dat het onderwerp de 'Foundations of economic analysis' betreft. De strenge afbakening die uit de titel spreekt, kan dan ook naar mijn mening alleen worden verklaard uit een bestaande leemte in de kennis van de economische theorie bij de schrijver.

Ter staving van deze wellicht ietwat boud overkomende uitspraak kan niet alleen naar de samenstelling van de literatuurlijst worden verwezen, maar ook naar de opzet en indeling van het werk. Meer dan de helft van het boek is gereserveerd voor uiteenzettingen over besluitvormingsregels en ruimtelijke modellen in de politiek, terwijl de beginselen van de speltheorie en de theorie van de collectieve goederen tezamen in nauwelijks 150 pagina's worden samengeperst. Kwantiteit en kwaliteit zijn uiteraard twee verschillende grootheden, maar in dit geval geldt zeker dat de eerste hoofdstukken beter aan de verwachtingen voldoen dan de latere zoals ik hieronder zal adstrueren.

De genoemde verwachtingen zijn gebaseerd op hetgeen de auteur in de Inleiding zegt voor te hebben met dit boek: een introductie te presenteren in de collectieve keuze-theorie op een eenvoudiger niveau dan Riker & Ordeshook's *An Introduction to Positive Political Theory* uit 1973. Een dergelijke introductie waarbij geen specialistische kennis wordt voorondersteld ontbreekt volgens Abrams nog steeds. Speciale nadruk, zo kondigt hij aan, zullen ook de relaties tussen de verschillende deelterreinen van de collectieve keuze-theorie krijgen.

Wanneer we deze doelstellingen als toetssteen hanteren voor de evaluatie van de onderscheiden hoofdstukken, dan blijken er zoals hierboven al gesteld, grote verschillen in de mate waarin zij zijn vervuld. In het eerste hoofdstuk 'Constitutions', worden de kernbegrippen gepresenteerd die in de volgende hoofdstukken een rol spelen: constitutie, sociaal contract, rationaliteit, de meerderheidsregel en nut.